

Sygn. akt I ACa 103/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Magdalena Pankowicz
Sędziowie	:	SA Elżbieta Borowska SO del. Dariusz Małkiński (spr.)
Protokolant	:	Iwona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 25 maja 2016 r. w Białymstoku

na rozprawie

1. sprawy z powództwa **D. K.**

przeciwko **P. J. i J. J.**

o zapłatę kwoty 100.000 zł,

2. sprawy z powództwa **J. J.**

przeciwko **D. K.**

o zapłatę kwoty 2.929,70 zł,

3. sprawy z powództwa **P. J.**

przeciwko **D. K.**

o zapłatę 2.929,70 zł,

4. sprawy z powództwa **J. J.**

przeciwko **D. K.**

o zapłatę kwoty 3.801,30 zł,

5. sprawy z powództwa **P. J.**

przeciwko **D. K.**

o zapłatę kwoty 3.801,30 zł,

6. sprawy z powództwa J. J.

przeciwko **D. K.**

o zapłatę kwoty 7.155,26 zł,

7. sprawy z powództwa P. J.

przeciwko **D. K.**

o zapłatę kwoty 7.155,26 zł

na skutek apelacji **obu stron**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 6 listopada 2015 r. sygn. akt VII GC 287/13

I. odrzuca apelację D. K.;

II. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w pkt 2.I w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powódki J. J. kwotę 2.929,70 (dwa tysiące dziewięćset dwadzieścia dziewięć i 70/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 września 2013 r. do dnia zapłaty;**

b) **w pkt 2.II w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powódki J. J. kwotę 764 zł (siedemset sześćdziesiąt cztery) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**

c) **w pkt 3.I w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powoda P. J. kwotę 2.929,70 (dwa tysiące dziewięćset dwadzieścia dziewięć i 70/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 września 2013 r. do dnia zapłaty;**

d) **w pkt 3.II w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powoda P. J. kwotę 764 zł (siedemset sześćdziesiąt cztery) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**

e) **w pkt 4.I w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powódki J. J. kwotę 3.801,30 (trzy tysiące osiemset jeden i 30/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 25 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty;**

f) **w pkt 4.II w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powódki J. J. kwotę 808 zł (osiemset osiem) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**

g) **w pkt 5.I w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powoda P. J. kwotę 3.801,30 (trzy tysiące osiemset jeden i 30/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 25 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty;**

h) **w pkt 5.II w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powoda P. J. kwotę 808 zł (osiemset osiem) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**

i) **w pkt 6.I w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powódki J. J. kwotę 7.155,26 (siedem tysięcy sto pięćdziesiąt pięć i 26/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty;**

j) w pkt 6.II w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powódki J. J. kwotę 1.575 (jeden tysiąc pięćset siedemdziesiąt pięć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

k) w pkt 7.I w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powoda P. J. kwotę 7.155,26 (siedem tysięcy sto pięćdziesiąt pięć i 26/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty;

l) w pkt 7.II w ten sposób, że zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powoda P. J. kwotę 1.575 (jeden tysiąc pięćset siedemdziesiąt pięć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powódki J. J. kwotę 5.196 (pięć tysięcy sto dziewięćdziesiąt sześć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej;

IV. zasądza od pozwanego D. K. na rzecz powoda P. J. kwotę 5.196 (pięć tysięcy sto dziewięćdziesiąt sześć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

(...)

UZASADNIENIE

Powód D. K. wystąpił przeciwko pozwanym: P. J. i J. J. z powództwem o solidarną zapłatę kwoty 100.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu tytułem części niewypłaconego mu zysku jaki wypracowała spółka cywilna (...), D. K., P. J. w H., której współnikiem był powód, w latach 2004-2012. Postępowanie prowadzone w tej sprawie zostało zarejestrowane w Sądzie Okręgowym w Białymstoku pod sygn. akt: VII GC 287/13.

W odpowiedzi na powyższe, pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w całości.

Powódka J. J. domagała się w innej sprawie zasądzenia od pozwanego D. K. kwoty 2.929,70 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu tytułem spłaty części zobowiązań spółki cywilnej (...), D. K., P. J. w H. zasądzonych w nakazie zapłaty z dnia 25 lipca 2012 roku wydanym przez Sąd Rejonowy Lublin- Zachód Wydział VI Cywilny w L. w sprawie o sygn. akt: VI Nc-e 696993/12 wraz z kosztami postępowania egzekucyjnego i sprawa ta została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Białymstoku pod sygn. akt: VIII GC 344/14.

W kolejnym procesie powód P. J. domagał się zasądzenia od pozwanego D. K. kwoty 2.929,70 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania sądowego na podstawie prawnej i faktycznej tożsamej z wyżej opisaną podstawą roszczenia J. J.. Na skutek wniesionego przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty sprawa została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Białymstoku pod sygn. akt: VIII GC 423/14.

Dnia 5 maja 2014 roku sprawy o sygn. akt: VIII GC 344/14 i VIII GC 423/14 zostały połączone do wspólnego rozpoznania pod sygnaturą sprawy starszej.

Pozwem z dnia 6 lutego 2014 roku J. J. domagała się zasądzenia od pozwanego D. K. kwoty 3.801,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu tytułem spłaty części zobowiązań spółki cywilnej (...), D. K., P. J. w H. wynikających z wyroku zaocznego z dnia 20 września 2012 roku wydanego przez Sąd Rejonowy w Białymstoku Wydział I Cywilny w B. w sprawie o sygn. akt: I C 1280/12 wraz z kosztami postępowania egzekucyjnego i sprawa ta została wpisana do repertorium pod sygn. akt: VIII GC 597/14.

Powód P. J. żądał równolegle zasądzenia od pozwanego D. K. identycznej kwoty 3.801,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu tytułem przysługującego mu roszczenia regresowego o treści tożsamej z żądaniem J. J. i na skutek wniesionego przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty sprawa ta została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Białymstoku pod sygn. akt: VIII GC 598/14.

Dnia 16 maja 2014 roku sprawy o sygn. akt: VIII GC 597/14 i VIII GC 598/14 zostały połączone do wspólnego rozpoznania pod sygnaturą pierwszej z nich.

W następnym procesie powódka J. J. wystąpiła z powództwem o zasądzenie od pozwanego D. K. kwoty 7.155,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu tytułem spłaty części zobowiązań spółki cywilnej (...), D. K., P. J. w H. zasądzonych w wyroku z dnia 5 kwietnia 2013 roku wydanym przez Sąd Rejonowy w Białymstoku Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt: I C 686/12 wraz z kosztami postępowania egzekucyjnego.

W następstwie wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty sprawa powyższa została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Białymstoku pod sygn. akt: VIII GC 601/14, aby dnia 4 lipca 2014 roku zostać połączoną ze sprawą o sygn. akt: VIII GC 597/14 pod sygnaturą sprawy starszej.

Pozwem z dnia 20 lutego 2014 roku P. J. domagał się zasądzenia od pozwanego D. K. kwoty 7.155,26 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu, z uzasadnieniem tożsamym z przedstawionym przez J. J. w sprawie o sygn. akt: VIII GC 601/14. Na skutek wniesionego przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty sprawa ta została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Białymstoku pod sygn. akt: VIII GC 600/14, aby dnia 28 sierpnia 2014 roku zostać połączoną ze sprawą o sygn. akt: VIII GC 597/14.

Dnia 16 września 2014 roku sprawy o sygn. akt: VIII GC 344/14 i VIII 597/14 zostały połączone do wspólnego rozpoznania i prowadzenia pod numerem starszej z nich.

Postanowieniem z dnia 19 grudnia 2015 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku przekazał powyższą sprawę na podstawie art. 205 k.p.c. do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Białymstoku w ramach prowadzonego przezeń postępowania o sygn. akt: VII GC 287/13.

Sąd Okręgowy w Białymstoku VII Wydział Gospodarczy w wyroku z dnia 6 listopada 2015 r. zapadłym w sprawie o sygn. akt: VII GC 287/13 oddalił powództwa we wszystkich siedmiu postępowaniach połączonych do wspólnego rozpoznania pod powyższą sygnaturą i w każdym z nich rozstrzygnął o kosztach procesu. Wyrokowi temu towarzyszyły następujące ustalenie faktyczne i prawne:

W dniu 19 marca 2004 roku strony procesu zawarły umowę spółki cywilnej (...), D. K., P. J. w H.. J. J. miała uczestniczyć w zyskach i stratach Spółki w 25 %, D. K. w 50 %, zaś P. J. w 25 %. Wspólnicy dokonywali zaliczkowych wypłat zysku Spółki na swoją rzecz.

D. K. wypowiedział swój udział w spółce cywilnej (...), D. K., P. J. w H. ze skutkiem na dzień 30 sierpnia 2012 r., zaś dnia 9 listopada 2012 roku Spółka ta została wykreślona z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

W piśmie z dnia 2 grudnia 2013 roku J. J. wezwała D. K. do zapłaty kwoty 258.535,49 zł z tytułu jego 50 % udziału w zobowiązaniach spółki cywilnej (...), D. K., P. J. w H., które to zobowiązania miała uregulować z własnego majątku po rozwiązaniu wyżej wymienionej Spółki.

W odpowiedzi D. K. złożył oświadczenie z dnia 12 grudnia 2013 roku, w którym potrącił kwotę żądanej od niego należności (258.535,49 zł) z częścią niewypłaconego mu zysku w wysokości 287.375,31 zł za lata 2004-2009 (niebędącego przedmiotem postępowania w tej sprawie).

Pismem z dnia 30 października 2014 roku, złożonym na rozprawie w dniu 31 października 2014 roku, J. J. wskazała, iż dokonuje potrącenia kwoty dochodzonej pozwem z kwotą 258.535,49 zł tytułem 50 % udziału D. K. w zobowiązaniach spółki cywilnej (...), D. K., P. J. w H., które to zobowiązania miała uregulować z własnego majątku po rozwiązaniu wyżej wymienionej spółki (k. 385).

Z ostrożności procesowej w dniu 25 listopada 2014 roku D. K. przedstawił też do potrącenia ze wskazaną wyżej wierzycelnością swoją należność w kwocie 500.000,00 zł z tytułu odszkodowania za szkodę jaka została mu wyrządzona przez pozwanych w związku z ich działalnością w spółce cywilnej (...).

Powyższe okoliczności pozostawały bezsporne pomiędzy stronami.

D. K. wskazał w swoim pozwie, że dochodzi w nim części niewypłaconego mu zysku, który wypracowała spółka cywilna (...), D. K., P. J. w H., ale posługiwał się w nim także przepisami art. 871 k.c., co prowadziło do wniosku, że w istocie żąda swojego całkowitego rozliczenia z pozostałymi wspólnikami na datę jego wystąpienia ze Spółki.

Art. 871 k.c. stanowi, że wspólnikowi występującemu ze spółki zwraca się w naturze rzeczy, które wniósł do spółki do używania oraz wypłaca się w pieniądzu wartość jego wkładu oznaczoną w umowie spółki, a w braku takiego oznaczenia- wartość, którą wkład ten miał w chwili wniesienia. Nie ulega zwrotowi wartość wkładu polegającego na świadczeniu usług albo na używaniu przez spółkę rzeczy należących do wspólnika (§ 1). Ponadto wypłaca się występującemu wspólnikowi w pieniądzu taką część wartości wspólnego majątku pozostałego po odliczeniu wartości wkładów wszystkich wspólników, jaka odpowiada stosunkowi, w którym występujący wspólnik uczestniczył w zyskach spółki (§ 2). W świetle tej regulacji wspólnikowi występującemu ze spółki przysługuje też prawo do udziału w majątku wkładowym (art. 871 § 1 k.c.) oraz prawo do udziału w zyskach (§ 2).

Udział występującego wspólnika w zysku odpowiada wartości majątku wspólnego po odliczeniu wartości wkładów wszystkich wspólników, przy uwzględnieniu proporcji w jakiej ustępujący wspólnik uczestniczył w zyskach spółki.

Podstawę dla obliczenia wysokości spłaty należnej ustępującemu wspólnikowi stanowi bilans uwzględniający rzeczywistą wartość majątku spółki, w którym uwzględnia się wartość roszczeń przysługujących wspólnikom wobec spółki i odwrotnie. Wszystkie te roszczenia z chwilą dokonania ustąpienia wspólnika ze spółki tracą bowiem swoją samodzielność i uwzględniane są jako czynnik wpływający na wysokość udziału wypłacanego ustępującemu wspólnikowi.

Wartość majątku spółki stanowiąca punkt wyjścia do wspomnianych wyliczeń powinna uwzględniać również pasywa; zalicza się do nich także zobowiązania spółki za które odpowiadają solidarnie wspólnicy na mocy art. 864 k.c., a które zostały spłacone przez część z nich albowiem w takim przypadku majątek spółki pozostaje większy niżby był, gdyby go wykorzystano na zaspokojenie zobowiązań zaciągniętych przez wspólników (por. wyrok SN z dnia 29 kwietnia 2011 roku, I CSK 428/10, LEX nr 960499).

O ile celem art. 871 k.c. jest zapewnienie ustępującemu wspólnikowi przynajmniej sumy pieniężnej odpowiadającej wartości wniesionego przez niego wkładu, o tyle przepis ten nie może być stosowany wprost (a jedynie odpowiednio) w przypadku, gdy spółka wykazuje straty w chwili ustąpienia wspólnika. Jeżeli w chwili ustąpienia wspólnika wartość majątku spółki jest mniejsza od łącznej wartości wniesionych wkładów, to ustępujący wspólnik otrzyma pełną wartość wniesionego przez siebie wkładu tylko wówczas, gdy z mocy umowy spółki był zwolniony od udziału w stratach. W przeciwnym razie należeć mu się będzie suma odpowiednio mniejsza obliczona według stosunku, w jakim wspólnik ten miał uczestniczyć w stratach spółki (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 grudnia 2003 roku, I A Ca 824/03, LEX nr 193558).

Biegła sądowa z zakresu księgowości K. K. wydała w niniejszej sprawie opinię, w której wskazała, że na dzień 30 sierpnia 2012 roku, uwzględniając wniesione do Spółki udziały, z tytułu zaliczek na poczet zysku i innych obciążeń kont D. K. pozostała do wypłaty kwota 62.392,27 zł. Na dzień 30 sierpnia 2012 roku aktywa Spółki wraz z kwotą należną D. K. wynosiły 194.498,21 zł, zaś jej pasywa w tej dacie opiewały na kwotę 615.300,00 zł, co potwierdza, że na datę 30 sierpnia 2012 roku wartość kapitałów własnych Spółki stanowiła sumę ujemną, tj. minus 420.800,00 zł (k. 317).

W piśmie z dnia 28 listopada 2014 roku D. K. przyznał, iż otrzymał od K. M. środki pieniężne w wysokości 13.761,06 zł, co powodowało, że biegła sądowa w opinii uzupełniającej (k. 1432-1442) skorygowała kwotę należną powodowi od Spółki do 52.431,21 zł (k. 1439).

Biegła urealniła następnie swoją opinię pierwotną i wskazała ostatecznie, że stan zadłużenia Spółki na datę wystąpienia z niej D. K. wyniósł 653.405,90 zł a jego udział w spłacie zobowiązań sięgał 141.143,29 zł. Biorąc pod uwagę powyższe, zobowiązany jest on do pokrycia zadłużenia Spółki w kwocie 75.090,33 zł, skoro jednak Spółka nie wypłaciła mu zysku i wkładu w kwocie 52.431,21 zł, to w ostatecznym rozliczeniu D. K. powinien pokryć przypadającą na niego część niedoboru Spółki w wysokości 22.659,12 zł.

Sąd podzielił zaprezentowane opinie w całości. Biegła sądowa w sposób kompleksowy i bardzo precyzyjny dokonała rozliczenia Spółki z występującym współnikiem, wskazując, że nie istnieje po stronie powoda w pierwszej ze spraw połączonych do wspólnego rozpoznania roszczenie o spłatę na zasadzie art. 871 k.c.

Zwrócić należy przy tym uwagę na okoliczność ujęcia przez biegłą sądową w pasywach Spółki kwoty wpłaconej przez J. J. na rzecz S. B., pomimo tego, że D. K. nieskutecznie kwestionował porozumienie, na mocy którego do zapłaty tej kwoty doszło. W aktach sprawy znajduje się bowiem potwierdzenie przelewu przez J. J. kwoty 517.070,97 zł na rzecz S. B., zaś jego wierzytelność wobec spółki (...) znajduje odzwierciedlenie w dokumentacji księgowej Spółki, którą analizowała biegła sądowa i nie dopatrzyła się w tym względzie żadnych nieprawidłowości.

Z umowy Spółki (§ 5 pkt 5) wynika, że przy składaniu przez nią oświadczeń woli reprezentują ją łącznie minimum dwaj współnicy. Zapisowi temu nie sprzeciwia się treść art. 866 k.c. W tych warunkach zarzut pozwanego, iż nie miał on wiedzy o tym porozumieniu był bez znaczenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd stanął na stanowisku, że skoro pasywa Spółki na dzień wystąpienia z niej D. K. przewyższały wartość aktywów, to nie przysługiwało mu roszczenie o wypłatę wkładu i zysku na zasadzie art. 871 k.c. lub w oparciu o przepisy art. 868 § 2 k.c.

Znamiennym jest, że z momentem wystąpienia D. K. ze Spółki prawo do żądania podziału i wypłaty zysku z końcem roku obrotowego straciło swój dotychczasowy charakter wyjątkowego uprawnienia współnika albowiem D. K. (...) spółki (...) od tego momentu już nie był. Jeżeli więc prawo wynikające z art. 868 § 2 k.c. jest powiązane z posiadaniem statusu współnika, to z momentem wystąpienia ze spółki wygasa ono i nie może być dochodzone przed sądem odrębnie, z pominięciem regulacji art. 871 k.c. Przyjęcie innego stanowiska w tym względzie prowadziłoby w istocie do ominięcia przez występującego współnika uregulowania art. 871 k.c. poprzez kierowanie żądań podziału i wypłaty zysku spółki bez rozliczenia pozostałych długów obciążających spółkę. Tożsamy pogląd wyraził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 6 września 1996 roku (III CZP 98/96, OSNC 1996/12/159) w odniesieniu do żądania wypłaty zysku po rozwiązaniu spółki.

W rezultacie, badanie zgłoszonych w tej sprawie zarzutów potrącenia pozostawało bezprzedmiotowe. Nadto kwota wypłacona przez pozwaną S. B. została już wzięta pod uwagę przez biegłą sądową przy okazji obliczania wartości majątku Spółki na datę wystąpienia powoda. Rozstrzygnięcie tej sprawy nie pozbawi natomiast D. K. prawa do dochodzenia od pozostałych współników ewentualnego odszkodowania za wyrządzone Spółce szkody.

Z opinii biegłej sądowej wynika, że D. K. obowiązany jest zapłacić powodowi w sprawach połączonych do wspólnego rozpoznania (o nr 2-7) kwotę 22.659,12 zł tytułem powstałego niedoboru, niemniej jednak powodowie nie dochodzili w nich wyrównania powstałego niedoboru w ogólności a spłaty części poszczególnych zobowiązań Spółki cywilnej, które uregulowali.

Powództwa wytoczone przez nich w takim kształcie nie mogły zostać uwzględnione, albowiem z chwilą wystąpienia współnika ze spółki rozliczenie z nim następuje wyłącznie w oparciu o art. 871 k.c. Jeśli okaże się jednak, że majątek spółki wykazuje wartość ujemną, ustępujący współnik musi pokryć niedobór w takim stosunku, w jakim uczestniczył w stratach. Rozliczenie z ustępującym współnikiem ma jednak charakter całościowy i nie jest

dopuszczalne odrębne rozliczanie kwot wypłaconych przez pozostałych wspólników z własnego majątku tytułem spłaty zobowiązań wierzycieli. Zajęcie innego stanowiska byłoby nie do zaakceptowania z tego powodu, że tylko przy rozliczeniu ze wspólnikiem występującym ze spółki na mocy art. 871 k.c. jest możliwe ustalenie, czy spółka ma straty i czy ma on obowiązek w nich partycypować.

Rozliczenie każdego ze zobowiązań spółki z osobna w oparciu o wynikający z umowy udział wspólnika w stratach byłoby nie do pogodzenia z faktem, że na datę wystąpienia wspólnika ze spółki wspólnik ten dysponuje przecież prawem do udziału w majątku spółki, prawem do wkładu, które to prawa powinny być uwzględniane przy ocenie czy można go obciążyć powstałym niedoborem. Całościowe rozliczenie ustępującego wspólnika w niniejszej sprawie wykazało, że D. K. nie jest zobowiązany z tytułu zobowiązań Spółki w stosunku, który wynikał z umowy stron, w związku z czym nie można przyjąć automatyzmu jego uczestnictwa w pasywach Spółki spłaconych przez pozostałych wspólników po jego ustąpieniu. O ile powodom w sprawach nr 2-7 przysługuje roszczenie o wypłatę niedoboru, o tyle nie może być ono rozdrobnione na poszczególne zobowiązania, bez uwzględnienia regulacji z art. 871 k.c. określającego zasady na jakich następuje rozliczenie z występującym ze spółki wspólnikiem.

W związku z tym żądania pozwów P. J. i J. J. nie mogły być uwzględnione w takim kształcie w jakim zostały przez nich sformułowane, co nie oznacza, że nie przysługuje im w ogólności prawo do żądania od D. K. wyrównania powstałego w Spółce na datę wystąpienia niedoboru.

O kosztach sądowych we wszystkich połączonych sprawach Sąd orzekł na mocy art. 98 k.p.c. w związku z przepisami Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. 2013.490 j.t.) i Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.), uwzględniając również koszty postępowania zażaleniowego.

Apelacje od powyższego wyroku złożyły obie strony tego procesu.

Pozwani w sprawie nr 1 (powodowie w sprawach nr 2 do 7) zaskarżyli wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięć w sprawach z ich powództw (nr 2-7) i zarzucili skarżonemu orzeczeniu:

1) błędne przyjęcie przez Sąd I Instancji, że w przypadku gdy po dacie wystąpienia wspólnika ze spółki cywilnej pozostali wspólnicy ze swoich majątków spłacą zobowiązania, za które odpowiada on solidarnie, rozliczenie spełnionych zobowiązań pomiędzy byłymi wspólnikami następuje wyłącznie w oparciu o treść art 871 k.c. i nie jest dopuszczalne dochodzenie przez wspólnika, który spełnił świadczenie obciążające pozostałych wspólników (współdłużników) roszczenia regresowego na podstawie art. 376 k.c.,

2) naruszenie przepisów prawa, a mianowicie art. 871 k.c. poprzez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że rozliczenie ustępującego wspólnika spółki cywilnej, dokonane na datę jego wystąpienia ze spółki, obejmuje równocześnie rozliczenie zobowiązań regresowych kierowanych do niego przez pozostałych wspólników, pomimo że zobowiązania te ukształtowały się po dacie rozwiązania spółki. Zarzucili ponadto rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

3) art. 868 § 2 k.c. w zw. z art. 118 k.c. poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy powodowie podnieśli zarzut przedawnienia roszczeń pozwanego za rok 2008, w związku z czym rozliczenie pozwanego nie powinno obejmować tego okresu,

4) art. 376 w zw. z art. 864 k.c., poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy przepisy te tworzyły podstawę prawną roszczenia powodów i

5) wskazali na naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę dowodów i oparcie rozstrzygnięcia jedynie na dowodzie z opinii biegłego sądowego, pomimo że opinia ta przekraczała tezę

dowodową określoną przez Sąd i w związku z tym uwzględniała przedawnione zobowiązania pozwanego za rok 2008 rok, co miało istotny wpływ na rozliczenie końcowe wspólników, a nadto była wewnętrznie sprzeczna oraz niezgodna z zasadami logiki, przy jednoczesnym pominięciu innych dowodów, w tym podpisanych przez wszystkich wspólników Spółki cywilnej deklaracji na podatek dochodowy od osób fizycznych za 2008 rok świadczących o tym, że zysk został wypłacony.

Mając na uwadze powyższe, wnieśli o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwot dochodzonych w pozwach ich autorstwa,
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz apelujących zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozstrzygnięcia Sądowi I instancji.

Powód w pierwszej sprawie połączonej do wspólnego rozpoznania (i pozwani w sprawach nr 2-7) zaskarżył wyrok w części rozstrzygającej jego roszczenie w zakresie kwoty 52.431,21 (punkt 1. I) oraz w zakresie punktu 1. II - w całości i zarzucił : naruszenie przepisów postępowania mających istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, a w szczególności:

- 1) art. 245 k.p.c. w zw. z art. 253 k.p.c. poprzez oparcie ustaleń na treści dokumentu prywatnego - porozumienia datowanego na dzień 29.02.2012 r. pochodzącego od innej osoby, niż strona zaprzeczająca w sytuacji, gdy pozwani, którzy chcieli z niego skorzystać, nie wykazali jego prawdziwości dostępnymi środkami dowodowymi,
- 2) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu księgowości K. K. wskutek:
 - a) uznania za prawidłowe wniosków opinii w zakresie stanu rozliczeń zobowiązań Spółki przez jej wspólników w sytuacji, gdy wnioski te zostały oparte na nieusprawiedliwionym założeniu, że stan zadłużenia Spółki wyniósł 653.405,90 zł,
 - b) przyjęcia do rozliczenia przedawnionych i spłaconych zobowiązań Spółki po dacie wystąpienia z niej powoda, wówczas gdy porozumienie w przedmiocie uznania roszczeń zostało antydatowane, zaś pozwani do zakończenia postępowania nie przedłożyli załącznika do podpisanego porozumienia; zarzucił też wyrokowi sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez ustalenie, że D. K. obowiązany jest zapłacić powodowi kwotę 22.659,12 zł tytułem powstałego niedoboru w sytuacji, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy nie upoważnia do przyjęcia takiego wniosku.

Z uwagi na powyższe, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda: kwoty 52.431,21 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 31 sierpnia 2012 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu za I instancję wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych a ponadto kosztów procesu w postępowaniu odwoławczym wraz z kosztami zastępstwa procesowego.

Powodowie w sprawach nr 2-7 (pozwani w sprawie nr 1) w odpowiedzi na apelację pozwanego w sprawach nr 2-7 (powoda w sprawie nr 1) wnieśli o jej odrzucenie i wskazali na złożenie tego środka odwoławczego z naruszeniem terminu przewidzianego w art. 369 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda w sprawie oznaczonej jako pierwsza- D. K.- podlegała odrzuceniu, zaś apelacje powodów w sprawach oznaczonych numerami od 2 do 7 należy uznać za uzasadnione.

W świetle art. 369 § 1 k.p.c. apelację wnosi się do sądu , który wydał zaskarżony wyrok w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. O ile powyższa reguła zachowuje pełną aktualność w

przypadku doręczenia zwykłego, to w sytuacji doręczenia zastępczego winna być skorelowana z treścią art. 139 § 1 k.p.c., który stanowi m.in., że w razie niemożności doręczenia przesyłki sądowej w sposób przewidziany w przepisach wcześniejszych należy ją złożyć w placówce operatora zawiadamiając o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej ze wskazaniem gdzie i kiedy pismo pozostawiono oraz pouczeniem, że należy je odebrać w terminie siedmiu dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku bezskutecznego upływu tego terminu czynność należy powtórzyć. Z kolei § 6 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 października 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2015.1222) dodaje, że przewidziane w art. 139 § 1 k.p.c. zawiadomienie dla adresata o pozostawieniu przesyłki sporządza doręczający, wskazując w nim placówkę pocztową operatora lub urząd gminy, z którego przesyłkę należy odebrać w ciągu siedmiu dni , licząc od dnia następnego po dniu pozostawienia zawiadomienia; zawiadomienie pozostawia w drzwiach mieszkania adresata lub oddawczej skrzynce pocztowej.

Zgodnie z § 7 ust. 3 w zw. z § 8 ust. 2 pkt 3 powyższego Rozporządzenia przesyłkę przechowuje się przez okres siedmiu dni, licząc od dnia następnego po dniu pozostawienia powtórnego zawiadomienia. Bezskuteczny upływ terminu ponownej awizacji prowadzi do ziszczenia się fikcji doręczenia zastępczego w ostatni jej dzień. W tym miejscu zaaprobować należy pogląd orzecniczy, wyrażony co prawda na gruncie poprzednio obowiązującego stanu prawnego, ale zachowujący aktualność również obecnie, wedle którego za datę doręczenia przesyłki sądowej uznaje się dzień , w którym upłynął termin do odbioru prawidłowo złożonego pisma sądowego w placówce oddawczej (pocztowej lub innego operatora), jeżeli przed upływem tego terminu jego adresat nie zgłosił się po odbiór, będąc prawidłowo zawiadomionym, tj. zgodnie z obowiązującymi przepisami, o pozostawieniu przedmiotowej przesyłki (tak S.N. w uchwale-7- z dnia 10 maja 1971 r., III CZP 10/71, OSNC 1971, nr 11, poz. 187). W tych warunkach późniejsze faktyczne wydanie przesyłki adresatowi w placówce oddawczej, z naruszeniem przepisów wykonawczych, nie może uchylić fikcji doręczenia zastępczego w ostatni dzień powtórnego awizacji (por. S.N. w postanowieniu z dnia 10 sierpnia 2000 r. , IV CKN 1026/00, OSNC 2001, nr 1, poz. 16, s. 77).

Z treści elektronicznego potwierdzenia odbioru (k. 1.550) wynika, że pełnomocnik powoda w pierwszej ze spraw połączonych do wspólnego rozpoznania odebrał odpis wyroku wraz z uzasadnieniem dnia 11 grudnia 2015 r., a więc w dzień po ziszczeniu się skutku doręczenia zastępczego. Za taką konkluzją przemawia analiza daty nadania (24.11.2015 r.) i okresów wyłożenia pierwszego (25.11.-2.12.2015 r.) i drugiego awiza (3.12.-10.12.2015 r.). W tych warunkach, pomimo faktycznego odebrania przesyłki dnia kolejnego po upływie terminu drugiej awizacji, okres czternastodniowy na złożenie apelacji mijał w analizowanym przypadku dnia 24 grudnia 2015 r. , który był dniem roboczym (podobnie jak wcześniej podane daty- art. 115 k.c.). Powód D. K. złożył tymczasem swój środek odwoławczy dopiero dnia 28 grudnia 2015 r.

Okolicznościom powyższym, przywołanym w odpowiedzi na apelację powoda w sprawie nr 1, ten ostatni nie przeciwstawił dowodów osłabiających ich wymowę oraz im nie zaprzeczył. Z zaprezentowanych przyczyn, apelacja D. K. jako spóźniona podlegała odrzuceniu na zasadzie art. 370 k.p.c.

Odnosząc się merytorycznie do apelacji powodów w sprawach nr 2-7, Sąd Apelacyjny pozostawia bez oceny te ich zarzuty, które pozostają w związku z roszczeniem zgłoszonym w pierwszej sprawie, w której apelujący są pozwanymi, ponieważ nie legitymują się oni interesem w zaskarżeniu korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia i faktycznie apelacji od wyroku wydanego w sprawie nr 1 nie złożyli. Ich stanowisko w tej materii miałoby znaczenie procesowe jedynie w razie rozpoznania apelacji powoda w tej sprawie, do czego jednak nie doszło.

Zasadności apelacji powodów w sprawach nr 2-7 upatrywać należy w skutecznie przez nich podniesionym zarzucie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 871 k.c. (pkt 2 apelacji) i art. 376 k.c. w zw. z art. 864 k.c. (pkt 4 apelacji), ponieważ Sąd odwoławczy w niniejszym postępowaniu zaaprobował w całości ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego, oceniając je jako niedowolne, spójne, logiczne i należycie powiązane z zebraniem materiałem dowodowym a przez to uznał je za integralny składnik własnej argumentacji.

Wynikająca z art. 864 k.c. w zw. z art. 376 k.c. zasada solidarnej odpowiedzialności wspólników spółki cywilnej za jej zobowiązania dotyczy długów związanych z działalnością tej spółki a więc powstałych w okresie jej funkcjonowania lub powiązanych ze zdarzeniami wówczas zaistniałymi. Reasumując, uznać należy, że zgodnie z treścią powyższych przepisów dotyczą one wszystkich zobowiązań związanych z działalnością spółki- bez względu na ich źródło- i obejmują także zobowiązania, które umocowane są w przepisach niemieszczących się w prawie cywilnym (por. N.S.A. w wyroku z dnia 4 listopada 2005 r. , I (...) 190/05 , L.). W tych warunkach wątpliwości nie budzi pogląd, zgodnie z którym wspólnicy nie odpowiadają majątkiem osobistym za zobowiązania spółki cywilnej, jeżeli ich źródłem są zdarzenia z okresu, w którym nie byli już wspólnikami (por. S.N. w wyroku z dnia 24 sierpnia 1967 r. , II CR 187/67 , OSNCP 1968 nr 5, poz. 89).

Bezspornie D. K. wystąpił ze spółki cywilnej (...) dnia 30 sierpnia 2012 r., zaś do jej wykreślenia z rejestru doszło dnia 9 listopada 2012 r. Analiza materiałów złożonych w aktach sprawy o sygn. I C 686/12 potwierdza tymczasem, że dochodzone w niej wierzytelności kontrahenta Spółki (...) z tytułu wadliwego wykonania podłogi pochodzą z początku 2011 r., chociaż były egzekwowane dopiero w grudniu 2013 r. (zob. k. 819-820). Z kolei wierzytelność W. P. dochodzona w sprawie o sygn. akt: I C 1280/12 z tytułu sprzedaży materiałów budowlanych w okresie od 2.03.2011 r. do 12.07.2011 r. egzekwowana była przez komornika w okresie od kwietnia do listopada 2013 r. (k. 693-695). Wreszcie należność dochodzona przed Sądem Rejonowym Lublin- Zachód w Lublinie w sprawie o sygn. akt: VI Nc- e 696993/12 przez firmę (...) w N. pochodziła z okresu lipiec- sierpień 2011 r. i została spłacona w postępowaniu egzekucyjnym we wrześniu i październiku 2012 r. (k. 553-554).

Rozliczenie solidarne zadłużeń spółki cywilnej w sprawach zaczętych przed ustąpieniem jednego z jej wspólników i przed zakończeniem tych spraw, dotyczy także tych fragmentów długu, które stały się wymagalne po wystąpieniu wspólnika, jeżeli istnieje powiązanie przyczynowo-skutkowe między powstaniem tych późniejszych zobowiązań a czynnościami wspólników (spółki) podjętymi przed ustąpieniem jednego z nich. W konsekwencji były wspólnik ponosi odpowiedzialność solidarną za zobowiązania spółki nie tylko do ich wysokości istniejącej w dzień wystąpienia ale także narosłej w okresie późniejszym, jeżeli istnieje powyższy związek. Z podanych przyczyn, solidarną odpowiedzialnością byłego wspólnika mogą być objęte, poza kwotą główną, odsetki oraz koszty sądowe i egzekucyjne dotyczące zobowiązania powstałego przed wystąpieniem wspólnika, nawet jeżeli ich późniejszego zaistnienia ten ostatni ustępując ze spółki nie przewidywał.

Sąd Okręgowy oddalił powództwa w sprawach nr 2-7, albowiem uznał, że z chwilą wystąpienia wspólnika ze spółki rozliczenie z nim następuje wyłącznie w oparciu o art. 871 k.c. i ma charakter całościowy, w związku z czym nie jest dopuszczalne odrębne rozliczanie kwot wypłaconych przez pozostałych wspólników z własnego majątku tytułem spłaty zobowiązań wierzycieli. Zajęcie innego stanowiska byłoby, zdaniem tego Sądu nie do zaakceptowania, ponieważ tylko przy rozliczeniu ze wspólnikiem występującym ze spółki na mocy art. 871 k.c. jest możliwe ustalenie, czy spółka ma straty i czy ma on obowiązek w nich partycypować.

Oceniając to stanowisko, nie sposób jednak zaprzeczyć, że rozpoznanie roszczeń ustępującego wspólnika z art. 871 k.c. nie zawsze prowadzi do kompleksowego rozliczenia z nim innych wspólników, co jest szczególnie widoczne w niniejszej sprawie w kontekście nierozliczonego niedoboru obciążającego powoda D. K.; ewentualny spór dotyczący tej kwestii może być bowiem rozpoznany jedynie w kolejnej sprawie wytoczonej przez dwoje pozostałych wspólników. Innymi słowy, „udział” zobowiązań spłaconych przez P. J. i J. J. w kalkulacji wyniku finansowego Spółki na dzień ustąpienia D. K. nie mógł pozbawić tych ostatnich, z przyczyn czysto rachunkowych, dalszych roszczeń wynikających z powyższej spłaty.

Sąd Apelacyjny aprobuje ponadto wyrażany w judykaturze pogląd, wedle którego „roszczenie z art. 871 k.c. dotyczy majątku spółki cywilnej, a zasady odpowiedzialności za zobowiązania spółki reguluje art. 864 k.c., z którego wynika, że wspólnicy odpowiadają za nie solidarnie, także po ustąpieniu ze spółki. Odpowiedzialność ta nie ma związku ze zwrotem wkładu i części majątku ustępującemu wspólnikowi, a same zobowiązania nie mogą też być przedmiotem podziału po zakończeniu stosunku spółki, bo tego rodzaju podział nie mógłby wiązać wierzycieli. Nie ma przeszkód, by przed rozliczeniem rozwiązanej spółki cywilnej lub przed rozliczeniem występującego wspólnika (art. 871 k.c.),

wspólnik, który spłacił dług jako współdłużnik solidarny (art. 864 k.c.), dochodził od innego dłużnika przypadającej na niego części świadczenia”. (tak S.N. w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 lutego 2012 r. , II CSK 314/11, Legalis nr 478732 oraz w wyroku z dnia 3 marca 2005 r., II CK 474/04, który przytoczony został w pierwszym z wymienionych orzeczeń).

Momentem końcowego rozliczenia ustępującego wspólnika na zasadzie art. 871 k.c. może być data uregulowania tej kwestii w umowie (ugodzie) lub prawomocnym orzeczeniu sądu. Tymczasem w niniejszej sprawie rozpoznano równolegle i w tym samym czasie roszczenie powoda w sprawie nr 1 oparte o normę art. 871 k.c. i żądania powodów w sprawach nr 2-7 wywiedzione z art. 864 k.c. ; zachowały one więc swoją autonomię pomimo połączenia ich do wspólnego rozpoznania na zasadzie art. 219 k.p.c. (vide: S.N. w wyroku z dnia 22 września 1967 r. , I CR 158/67, OSNCP 1968, nr 6 , poz. 105). W konsekwencji, żądanie z art. 871 k.c. nie zahamowało w analizowanym przypadku roszczeń z art. 864 k.c.

W tych warunkach Sąd Apelacyjny uznał roszczenia powodów w sprawach o nr 2-7 za uzasadnione co do zasady jak i wysokości. Poszczególne kwoty skalkulowane w tych sprawach przez powodów znajdują odzwierciedlenie w załączonym do niniejszego postępowania materiale procesowym pochodzącym ze spraw Sądu Rejonowego w Białymstoku o sygn. akt: I C 686/12 i I C 1280/12 a ponadto ze sprawy Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie o sygn. akt: VI Nc-e 696993/12. Wątpliwości nie budzą także dowody przelewów dokonywanych przez powodów na rzecz organów egzekucyjnych oraz wynikające z § 3 umowy łączącej strony (k. 13 i 13v.) wysokości udziałów każdego ze wspólników w zobowiązaniach Spółki, wpływające na zakres roszczeń regresowych (art. 376 § 1 k.c.)(zob. orzeczenia i dowody wpłat, k. 552-555, 604-608, 692-700, 739-747, 818-820, 1084-1086 i 1097).

Mając na uwadze powyższe, orzeczono jak w pkt II a, c, e, g, i, k sentencji wyroku na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. O kosztach postępowania w instancji pierwszej rozstrzygnięto w pkt II b, d, f, h, j w zgodzie z art. 98,99 i 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 3 (w sprawach nr 2-5) i z § 6 pkt 4 (w sprawach nr 6-7) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. 2013.490 j.t.).

Orzeczenie dotyczące kosztów postępowania odwoławczego zapadło z kolei na gruncie art. 98,99 i 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 3, 4 i 6 oraz § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. 2013.490 j.t.), zaś na kwotę zasądzoną każdej ze stron wygrywających składała się suma czterech wynagrodzeń radcowskich należnych w poszczególnych sprawach, w których one uczestniczyły oraz poniesionych opłat od apelacji.

(...)